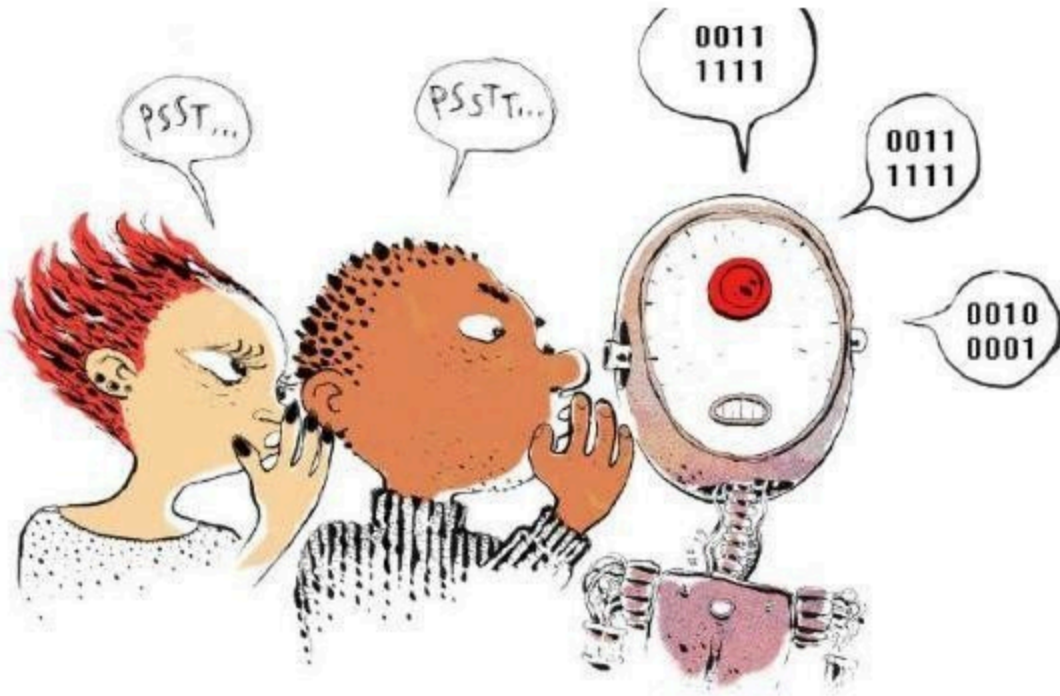

Tiedonhaun uutiskirje

8/2026

Kuva: Harri Oksanen

Tekoäly

Tekoäly (AI, *artificial intelligence*) on yleisnimitys teknologioille, joiden avulla tietokoneet voivat oppia aineistosta, tunnistaa malleja, tehdä ennusteita, ratkaista ongelmia ja tuottaa sisältöä. Tekoälyä hyödynnetään esimerkiksi hakukoneissa, suosittelevissa järjestelmissä, puheentunnistuksessa, konekäännöksissä, kuvantunnistuksessa, robotiikassa sekä yhä useammin myös tekstien, kuvien, äänen ja ohjelmakoodin tuottamisessa.

Generatiivinen tekoäly on tekoälyn osa-alue, joka pystyy luomaan uutta sisältöä käyttäjän antamien ohjeiden eli kehoitteiden perusteella. Se voi tuottaa esimerkiksi tekstiä, kuvia, ääntä, videoita tai ohjelmakoodia sekä tehdä tiivistelmiä, käännöksiä ja ehdotuksia. Toisin kuin monet muut tekoälyjärjestelmät, generatiivinen tekoäly ei pelkästään analysoi olemassa olevaa tietoa, vaan muodostaa sen pohjalta uutta sisältöä.

Kirjastoissa tekoälyä voidaan hyödyntää esimerkiksi tiedonhaun tukena, tekstien laatimisessa ja tiivistämisessä, käännöksissä, kuvien tuottamisessa,

saavutettavuuden edistämisessä sekä tiedon analysoinnissa. Samalla sen käyttö edellyttää kriittistä arviointia, eettistä harkintaa ja tekoälylukutaitoa.

Tekoälyn yleistyessä myös sitä koskeva sääntely ja osaamisvaatimukset kehittyvät. Euroopan unionin **AI Act** luo yhteiset pelisäännöt tekoälyn kehittämiselle ja käytölle, ja Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisema **Kansalaisten tekoälyosaamisen viitekehys** korostaa, että tekoälyosaamiseen kuuluu teknisten taitojen lisäksi kyky ymmärtää tekoälyn toimintaa, arvioida sen vaikutuksia sekä käyttää sitä vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

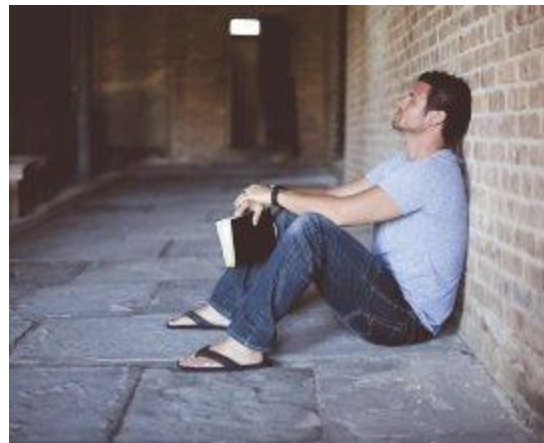
Kirjastokaista **Generatiivinen tekoäly tiedonhaussa**

Tekoäly ja tiedonhaku

Tekoälystä etsitään apua tiedonhakuun monilla tavoin.

Tekoälysovelluksia voi käyttää haun suunnittelussa ja muotoilussa, niiltä voi pyytää apua hakusanojen ja hakutapojen valintaan, vinkkejä tietokannoista ja painokkaista julkaisijoista, jotka ovat aihetta käsitelleet. Apureita, jotka ohjaavat

tiedonhaussa on toteutettu erityisesti tieteellisissä kirjastoissa. Tekoälystä tieteellisen tiedonhaun apuna voi lukea Tampereen yliopiston oppaasta **Tiedonhaku ja tekoäly**.

Yleisten kirjastojen valikoimassa on tällä hetkellä kirjastonkäyttäjien avuksi luotu Kotkan kaupunginkirjaston **Suosittelija-apuri**, joka ehdottaa lukemista lainaajan lainaushistoriaa analysoimalla.

Jos generatiivista tekoälyä käyttää tiedonhaun välineenä, on oltava tarkkana siinä, miten muotoilee hakupyyntönsä. Muotoiluohjeita saa esimerkiksi Tiedonhaun opastuksen osasta **Tekoäly**. Siellä muistutetaan myös, että lähteet, jotka tekoälysovellusta pitää pyytää mainitsemaan, on aina itse tarkistettava ja niiden sisällön merkittävyys arvioitava.

Makupalat.fi **tekoäly AND tiedonhaku**

Makupalat.fi **tekoäly AND oppimateriaali**

Hyvä kehote auttaa tekoälyä onnistumaan

Hyvä **kehote** auttaa tekoälyä ymmärtämään tavoitteesi jo alusta alkaen. Selkeä tavoite, riittävä taustatieto ja harkitut tarkennukset johtavat yleensä parempiin vastauksiin. AI-opas.fi:n **artikkeli** kertoo, mistä toimiva kehote rakentuu ja miten pienillä tarkennuksilla voi saada huomattavasti hyödyllisempiä vastauksia.

Kuva: Harri Oksanen

Tekoäly tarjoaa uusia mahdollisuuksia kirjoittamisen, tekstien muokkaamisen ja kääntämisen tueksi. **AI-kahvien jaksossa** kielityön asiantuntijat jakavat käytännön esimerkkejä ja kokemuksia tekoälyn hyödyntämisestä sekä pohtivat, missä tilanteissa tarvitaan edelleen ihmisen osaamista ja harkintaa.

Hyvien kehoitteiden kirjoittaminen on tärkeä osa tekoälylukutaitoa. **Artificial Intelligence for All -opas** tarjoaa käytännönläheisiä ohjeita siihen, miten selkeästi jäsennelty kehote auttaa saamaan laadukkaampia ja tarkoituksenmukaisempia vastauksia.

Ylen **artikkeli** kokoaa yhteen käytännön vinkkejä toimivien kehoitteiden kirjoittamiseen. Hyvä kehote ei ole vain hyvin kirjoitettu kysymys, vaan selkeä tavoite, riittävä taustatieto ja kyky tarkentaa keskustelua tarpeen mukaan. Tekoälyä kannattaa käyttää vuorovaikutteisesti ja arvioiden vastauksia ja ohjaten niitä kohti haluttua lopputulosta. Tampereen yliopiston **vinkkipankista** löydät käytännön vinkkejä tekoälykehoitteiden muotoiluun.

Hyvän kehoitteen muistilista

- Kerro tavoitteesi. Mitä haluat tekoälyllä saavuttaa?
- Anna riittävästi taustatietoa. Kerro, mikä on tilanteesi tai mihin tarkoitukseen vastausta tarvitset.
- Jäsennä pyyntösi selkeästi. Voit jakaa tehtävän vaiheisiin tai käyttää luetteloita.
- Kuvaa toivottu lopputulos. Kerro esimerkiksi, haluatko tiivistelmän, taulukon, tekstiluonnoksen tai listan.
- Tarkenna tarvittaessa. Jos ensimmäinen vastaus ei vastaa tavoitettasi, täsmennä pyyntöäsi tai lisää tarvittavia tietoja.

Tekoäly ja ympäristö

Tekoäly tarjoaa kirjastoille uusia mahdollisuuksia, mutta sen käyttöön liittyy myös ympäristövaikutuksia, joista on hyvä olla tietoinen.

AI-kahvien tallenteella Minna Vigren avaa muun muassa tekoälyn energiankulutusta, datakeskusten merkitystä ja vastuullisen tekoälyn käytön näkökulmia. jossa perehdytään tekoälyn ympäristövaikutuksiin ja vastuulliseen käyttöön.

Tekoälyn ympäristövaikutuksista liikkuu paljon yksittäisiä lukuja ja väitteitä. Kuulun **blogissa julkaistu artikkeli** auttaa hahmottamaan kokonaisuutta ja avaa selkeästi, mistä tekoälyn ympäristövaikutukset syntyvät ja miten niitä voi omilla valinnoillaan vähentää. Mukana on myös käytännön vinkkejä vastuullisempaan tekoälyn käyttöön.

Datakeskuksista puhutaan paljon, mutta niiden ympäristövaikutuksiin liittyy myös monia väärinkäsityksiä. Helsingin yliopiston julkaisema kooste **Datakeskusten faktat ja fiktiot** avaa aihetta tutkimukseen perustuen ja auttaa erottamaan faktat yleisistä oletuksista.

Miten tekoälyä voidaan kehittää ja käyttää ympäristön kannalta kestävämmällä tavalla? Green Software Foundationin **englanninkielinen artikkeli** tarjoaa hyvän johdatuksen vihreän ohjelmistokehityksen periaatteisiin ja tekoälyn ympäristövaikutuksiin.

Vaikka tekoälyn käyttö kuluttaa energiaa, sitä hyödynnetään myös esimerkiksi sähköverkkojen optimoinnissa, ilmastotutkimuksessa, materiaalikehityksessä ja luonnon monimuotoisuuden seurannassa. Tekoälyn ympäristövaikutuksia arvioitaessa onkin tärkeää tarkastella sekä sen aiheuttamaa kuormitusta että niitä hyötyjä, joita sillä voidaan saavuttaa.

Tutkimuskatsaus **The impacts of artificial intelligence on environmental sustainability and human well-being** kokoaa yhteen tutkimustietoa tekoälyn ympäristövaikutuksista. Se tuo esiin sekä tekoälyn ympäristökuormituksen että sen mahdollisuudet edistää esimerkiksi energiatehokkuutta, resurssien optimointia ja kestäviä ratkaisuja.

Syvennä tekoälylukutaitoasi

Tekoälylukutaito on paljon enemmän kuin uusien työkalujen käyttöä. Siihen kuuluu tekoälyn mahdollisuuksien ja rajoitteiden ymmärtäminen, kriittinen arviointi, vastuullinen käyttö sekä kyky hyödyntää tekoälyä tarkoituksenmukaisesti omassa työssä.

Kuva: Harri Oksanen

- Opetushallitus: **Tekoäly ja muuttuva lukutaito** – miten tekoäly muuttaa lukutaitoa, tiedonhakua ja kriittistä ajattelua.
- **Digital Pedagogy in the Age of AI** – eurooppalaisen Erasmus+ LTA -yhteistyön kokoama laaja materiaalipankki tekoälylukutaidosta, digipedagogiikasta ja tekoälyn vastuullisesta käytöstä.
- TIEKE: **Tukea tekoälyn käyttöönottoon** – käytännön työkaluja ja materiaaleja organisaatioille.
- Matleena Laakson **blogi** – laaja suomenkielinen kooste tekoälyn hyödyntämisestä, työkaluista ja oppaista.
- Sitra: **Digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuuksia julkishallinnossa** – näkökulmia tekoälyn hyödyntämiseen julkisella sektorilla.
- ACRL: **AI Competencies for Academic Library Workers** – osaamiskehys korkeakoulukirjastojen henkilöstölle tekoälyn käyttöön.
- **AI Academy Blog** – ajankohtaisia artikkeleita generatiivisesta tekoälystä, kehoitteista ja asiantuntijatyöstä.
- Faktabaari: **Tekoälylukutaidon osaamiskuvaukset** – Ajantasainen kuvaus tekoälylukutaidon keskeisistä tiedoista, taidoista ja asenteista.
- Traficom: **Kestävän tekoälyn työkalupakki** – Luonnos työkalupakista kokoaa yhteen näkökulmia tekoälyn vastuulliseen, turvalliseen ja kestäväan käyttöön.
- ETLA: **Tekoälyllä neutraali tai jopa positiivinen yhteys työhyvinvointiin** – Tutkimus tarkastelee generatiivisen tekoälyn yhteyttä suomalaisten työhyvinvointiin.
- IFLA: **Generative AI and Libraries** – Kansainvälinen katsaus generatiivisen tekoälyn mahdollisuuksiin, riskeihin ja suosituksiin kirjastoille.
- ALA: **AI Learning Events and Resources** – American Library Associationin kokoama materiaalipankki, joka sisältää oppaita, koulutuksia ja mallikäytäntöjä kirjastoille.
- UNESCO: **The Disappearance of the Unclear Question** – Ajatuksia siitä, miten tekoäly muuttaa tapaamme kysyä, oppia ja ajatella.
- Suomen Lehdistö: **Jutteleamalla voi koodata** – Ylen Jyri Kivimäki kertoo, miten keskustelu tekoälyn kanssa muuttaa asiantuntijatyötä ja ohjelmistokehitystä.

Kyselyraportti: Generatiivisen tekoälyn käyttö kirjastoissa. Keväällä 2026 toteutettuun valtakunnalliseen kyselyyn vastasi 575 kirjastoalan ammattilaista. Raportti kokoaa yhteen kokemuksia generatiivisen tekoälyn käytöstä

kirjastoissa, sen tarjoamista mahdollisuuksista, tunnistetuista haasteista sekä koulutus- ja tukitarpeista. Raportin yhteydestä löydät myös tiivistelmän kyselyn keskeisistä tuloksista. Hankkeen [verkkosivuilta](#) löydät myös tulevat koulutukset ja muuta materiaalia. Sivustoa päivitetään säännöllisesti uusilla sisällöillä

Makupalat.fi

[Elonetin virtuaaliset esityssarjat](#)

[Finna : lasten- ja nuortenkirjat](#)

[Alvar Aalto -aineisto selkokielellä](#)

Ajankohtainen kokoelma

[Sieneen!](#)

Kysy kirjastonhoitajalta

Lasten loru eli runo. Google saati tekoäly ei osannut auttaa. Kukas tämän runon on sepittänyt ja miten se oikeasti menee? Ulkomuistista se alkaa näin: "Oli eräs äiti kerran kovasti huolissaan, kun ei saanut lasta syömään aamupuuroaan. Hän pyysi, itki, rukoili ja houkutteli mutta ei, lapsi vain päättänsä puisteli."

Kysy kirjastonhoitajalta

[Makupalat.fi](#) [Tiedonhaku](#) [Tiedonhaun uutiskirjeen arkisto](#)

Tiedonhaun uutiskirjettä julkaisee Kirjastot.fi.

Osoitelähde: Asiakasrekisteri, Tiedonhaun uutiskirjeen tilaajat.
[Jos haluat peruuttaa tilauksesi, klikkaa tästä.](#)